

Regeringskansliet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Remiss av Statskontorets rapport En form för kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter (2024:11)

Er beteckning: Fi2024/01367

Länsstyrelsen Västernorrland yttrar sig över Statskontorets rapport *En form för kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter (2024:11)* och då särskilt över förslaget att omvandla lokala värderingsnämnder till särskilda beslutsorgan i länsstyrelserna i Norrbottens, Örebro, Stockholms, Östergötlands, Västra Götalands och Skåne län.

Sammanfattning

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag att omvandla lokala värderingsnämnder till ett särskilt beslutsorgan. Länsstyrelsen anser även att de lokala värderingsnämnderna fortsatt behöver vara geografiskt placerade över hela landet.

Länsstyrelsen anser att frågan om de lokala värderingsnämnders form och placering bör analyseras vidare utifrån totalförsvarsperspektivet och att detta bör göras i samband med en översyn av förfogandelagstiftningen som helhet.

Bakgrund

Statskontoret har gjort en översyn av nämndmyndigheter och möjligheterna att minska antalet sådana för att säkerställa en sammanhållen, effektiv och mindre fragmenterad statlig förvaltning. I rapporten identifieras två centrala kriterier för att bedriva verksamhet som nämndmyndighet. Det huvudsakliga kriteriet är att verksamheten kräver kollektivt beslutsfattande. Det andra centrala kriteriet är att verksamheten behöver en stark organisatorisk gräns mot någon annan verksamhet eller myndighet. Därtill kommer att uppdraget behöver vara avgränsat och verksamheten begränsad för

att den i praktiken ska gå att hantera av en nämnd. Statskontoret föreslår att de lokala värderingsnämnderna omvandlas till särskilda beslutsorgan i de civilområdesansvariga länsstyrelserna.

Fyra nämndmyndigheter skulle kunna bli särskilda beslutsorgan i annan myndighet

Länsstyrelsen avstyrker Statskontorets förslag om att lokala värderingsnämnder blir särskilda beslutsorgan i länsstyrelserna i Norrbottens, Örebro, Stockholms, Östergötlands, Västra Götalands och Skåne län.

Av Statskontorets rapport framgår bland annat följande. En lokal värderingsnämnd har som främsta uppgift att pröva frågor om ersättning till de personer vars egendom har blivit föremål för förfogande enligt förfogandelagstiftningen. Statskontoret bedömer att de lokala värderingsnämnderna inte behöver någon organisatorisk gräns gentemot länsstyrelserna. De behöver däremot vara skilda från Försvarmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk som fattar beslut om förfogande.

Även länsstyrelsen fattar beslut om förfogande. Länsstyrelserna fattar beslut om förfogande av transportmedel, fastigheter och radioanläggningar inom det län där transportmedlet, fastigheten eller anläggningen finns.¹ Regeringen kan därutöver särskilt bestämma att länsstyrelsen får besluta om förfogande avseende ytterligare egendom och tjänster.²

Vidare anser Statskontoret att värderingsnämnderna inte behöver vara helt fristående, bland annat för att besluten går att överklaga till Riksvärderingsnämnden.

Länsstyrelsen vill informera om att när lokal värderingsnämnd överprövar annans myndighets ersättningsbeslut enligt taxa, kan nämndens beslut inte överklagas.³

Förslaget att de lokala värderingsnämnderna kan omvandlas till särskilda beslutsorgan grundar sig på ovan beskrivna kriterier. Bedömningen att de lokala värderingsnämnderna inte lämpar sig som nämndmyndigheter utifrån kriterierna har dock skett utifrån ovan beskrivna felaktigheter. Länsstyrelsen anser att de lokala värderingsnämnderna uppfyller de kriterier som Statskontoret

¹ 2 § 2 Förfogandeförordning (1978:558)

² 2 § 4 Förfogandeförordning (1978:558)

³ 39 § förfogandelag (1978:262)

menar ska vara skäl för att ett beslutsorgan ska vara en nämndmyndighet. Verksamheten i nämnden kräver kollektivt beslutsfattande.

Utifrån hur Statskontoret resonerar kring att det behövs en stark organisatorisk gräns gentemot bland annat Försvarmakten med anledning av att Försvarmakten fattar beslut om förfogande borde nämnden dessutom behöva en stark organisatorisk gräns gentemot länsstyrelsen. Därtill kommer att de lokala värderingsnämnderna har ett avgränsat uppdrag och en begränsad verksamhet i form av handläggning av ärenden om ersättning enligt förfogandelagen. Mot bakgrund av det bristfälliga underlag och de felaktigheter som Statskontoret utgått från i rapporten går det enligt länsstyrelsens mening inte att dra slutsatsen att de lokala värderingsnämnderna kan eller bör omvandlas till särskilda beslutsorgan.

Frågan om centralisering till civilområdesansvariga länsstyrelser

Länsstyrelsen konstaterar att det inte framgår av rapporten huruvida beslutsorganens centralisering till de civilområdesansvariga länsstyrelserna innebär att beslutsorganen endast organisatoriskt kommer tillhöra respektive länsstyrelse eller om de dessutom kommer att vara geografiskt placerade vid dessa.

Färre beslutsorgan skulle kunna ha processekonomiska fördelar och förenkla inrättandet av organen. De lokala värderingsnämnderna ska emellertid ha möjlighet att utföra sitt uppdrag under höjd beredskap när det kan finnas störningar i infrastrukturen i landet. De lokala värderingsnämnderna kan behöva genomföra syn och besiktning av egendom som är föremål för tvist om värdering. Det kan även vara aktuellt med muntlig förhandling. Till muntlig förhandling och syn ska vidare enskild sakägare och statens ombud kallas.⁴ Det bör noteras att en stor del av de fordon, fastigheter, fartyg och flygplan som behöver tas i anspråk har omfattats av uttagning under fredstid. Vid beredskapslarm ska ägarna till egendomen snarast överlämna den till respektive förfogandemyndighet. Antalet ärenden om ekonomisk ersättning kommer troligtvis bli omfattande under en kortare tidsperiod och därefter minska i omfattning. Det behöver finnas resurser att på bred front hantera ersättningsanspråken. Dagens decentraliserade system, där varje länsstyrelse ska besluta om antal lokala värderingsnämnder och utse ledamöter till dessa,

⁴ 23 § Förfogandeförordning (1978:558)

gör att syn och muntliga förhandlingar kan genomföras på ett effektivare sätt.

Utifrån ett totalförsvarsperspektiv och med hänsyn till rådande säkerhetspolitiska läge anser länsstyrelsen att beslutsorganen behöver fortsatt vara geografiskt placerade över landet. Länsstyrelsen ifrågasätter därför utredningens slutsats om att regeringen bör överväga att centralisera de särskilda beslutsorganen till de civilområdesansvariga länsstyrelserna.

Om en koncentration ska genomföras till civilområdena bör inte de koncentrerade uppgifterna samlas på den länsstyrelse som är civilområdesansvarig. Det norra civilområdet omfattar cirka halva Sveriges yta. Mot bakgrund av de lokala värderingsnämndernas uppdrag anser länsstyrelsen att det medför en orimligt stor negativ påverkan på totalförsvaret att koncentrera uppgifterna till civilområdesansvarig länsstyrelse. För det fall att uppgifterna koncentreras så bör detta spridas till flera länsstyrelser inom det norra civilområdet.

Allmänna synpunkter

På grund av det rådande säkerhetspolitiska läget och med hänsyn till pågående återuppbyggnad av totalförsvaret anser länsstyrelsen att frågan om de lokala värderingsnämnders form och placering bör analyseras utifrån totalförsvarsperspektivet. Idag pågår översyn av flertalet lagstiftningar som är tillämpliga under höjd beredskap. Länsstyrelsen ifrågasätter inte behovet av att se över de lokala värderingsnämnderna och att nuvarande form kan effektiviseras genom en annan organisationsform. Rapporten saknar emellertid en analys kring de lokala värderingsnämndernas faktiska uppdrag, förhållande till länsstyrelsen och konsekvenserna av att organisera de lokala värderingsnämnderna på det sätt som rapporten föreslår, både till form, antal och placering. Länsstyrelsen saknar helhetsperspektivet i rapporten på de lokala värderingsnämndernas syfte och roll vid höjd beredskap och konsekvenserna detta skulle innebära i förhållande till exempelvis förfogandelagstiftningen och totalförsvaret som helhet. Vid en bedömning av om de lokala värderingsnämnderna ska centraliseras till de civilområdesansvariga länsstyrelserna är detta av vikt.

Länsstyrelsen kan konstatera att förfogandelagstiftningen är i behov av en översyn i sin helhet. Det finns flera tillämpningssvårigheter och oklarheter i regelverket. I likhet med annan lagstiftning som rör

Sveriges totalförsvar bör emellertid eventuella ändringar av föfogandelagstiftningen utredas och analyseras ur ett totalförsvarsperspektiv och med beaktande av regelverkets roll och betydelse i höjd beredskap. Det är därmed inte lämpligt att frågan om en centralisering av de lokala värderingsnämnderna hanteras inom ramen för ett uppdrag att effektivisera statsförvaltningen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Carin Jämtin med länsjurist Jonathan Wallmon som föredragande.